

Мохоподібні (Bryophyta) природного заповідника «Медобори»

ІГОР СЕМЕНОВИЧ ДАНИЛКІВ
ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА РАБИК

DANYLKIIV I.S., RABYK I.W., 2007: **Bryophytes of the Nature Reserve «Medobory».** *Chornomorsk. bot. z.*, vol. 3, N1: 85-99.

The paper elucidates results of bryoflora study in the nature reserve «Medobory». In general 132 species of 28 families and 71 genera are found. The list includes 4 species of liverworts and 128 species of mosses, information about species distribution, life forms and also taxonomic comments for selected species. Rare and interesting species in the Reserve are: *Brachythecium reflexum*, *B. starkei*, *Cirriphyllum crassinervium*, *Ditrichum flexicaule*, *Fissidens exilis*, *F. pusillus*, *Funaria muehlenbergii*, *Plagiothecium latebricola*, *Platydictya confervoides*, *Rhodobryum ontariense*, *Tortula canescens*.

Keywords: bryophytes, Nature reserve «Medobory», liverworts, mosses.

ДАНИЛКІВ І.С., РАБИК І.В., 2007: **Мохоподібні (Bryophytes) природного заповідника «Медобори».** *Чорноморськ. бот. ж.*, т. 3, №1: 85-99.

Флора мохоподібних природного заповідника «Медобори» включає 132 види із 28 родин і 71 роду. Анотований список включає 4 види печіночників і 128 види мохів, інформацію про поширення видів, їх місцезнаходження та життєві форми, а для деяких видів таксономічний коментар. Рідкісні та цікаві види заповідника: *Brachythecium reflexum*, *B. starkei*, *Cirriphyllum crassinervium*, *Ditrichum flexicaule*, *Fissidens exilis*, *F. pusillus*, *Funaria muehlenbergii*, *Plagiothecium latebricola*, *Platydictya confervoides*, *Rhodobryum ontariense*, *Tortula canescens*.

Ключові слова: мохоподібні, природний заповідник «Медобори», печіночники, мохи.

Вступ

Природний заповідник «Медобори» створений у 1990 р. на площі 9455 га у центральній частині Товтрового пасма з метою охорони унікальних природних комплексів Подільських Товтр, генофонду рослинного та тваринного світу. За походженням це риф, що утворився у теплих водах Сарматського моря 15-20 млн. років тому і зберігся практично у первісному вигляді з характерними для рифових побудов ознаками і формами рельєфу [МОСКАЛЮК, 2006].

Перші вказівки про мохи заповідника знаходимо у працях співробітників Інституту екології Карпат НАН України, які присвячені каріології мохів. Встановлено хромосомне число $n = 52$ для *T. muralis*¹ [ДАНИЛКІВ, ЛЕСНЯК 1980] з околиць с. Вікно. У 1983 році опубліковані дві праці [ДАНИЛКІВ, ВИСОЦКАЯ, ЛЕСНЯК, 1983; ВИСОЦКА, ДАНИЛКІВ, ЛЕСНЯК, 1983] про хромосомні числа мохів, серед яких є каріологічна характеристика двох видів, зібраних на території заповідника – *Tortula subulata*, $n = 12$ і *Funaria muehlenbergii*, $n = 28$.

У 1989 році надрукована праця В. БОЛЮХА [1989], в якій наведені 56 видів мохоподібних, зібраних в околицях с. Вікно.

© І.С. Данилків, І.В. Рабик
Чорноморськ. бот. ж., 2007, т. 3, №1: 85-99.

¹ Автори видів подані у списку

Матеріали та методи

Список мохоподібних заповідника «Медобори» складений на основі зборів І. ДАНИЛКОВА, проведених у 1975, 1979, 1981, 1993 роках, вище наведених літературних джерел та неопублікованих матеріалів В. Болюха, які зберігаються у гербарії заповідника. Систематичне опрацювання проведене І. Данилковим та І. Рабик. Зразки зберігаються у гербаріях природного заповідника «Медобори» та Інституту екології Карпат НАН України (LWKS). Список мохоподібних складений на основі сучасних бріосистематичних праць: “Genera of the Pottiaceae: mosses of harsh environments” [ZANDER, 1993], “Morphology and classification of the Marchantiophyta” [CRANDALL–STOTLER, STOTLER, 2000], “Morphology and classification of mosses” [BUCK, GOFFINET, 2000], “Moosflora” [FRANM, FREY, 2004], “Флора мхов средней части европейской России” [ИГНАТОВ, ИГНАТОВА, 2003, 2004]. Номенклатура і автори видів подані за “A checklist of the mosses” [CROSBY et al., 1999]. Життєві форми мохів і печіночників класифіковані за П. Річардсом [RICHARDS, 1984]. Екологічні групи за вологістю та трофічністю субстрату встановлювали за Г. РИКОВСЬКИМ [1974] та М. БОЙКОМ [1999].

Результати досліджень

Конспект флори налічує 132 види; 76 подаються для заповідника «Медобори» вперше. За видовим складом найбагатші родини *Brachytheciaceae* (20 видів), *Pottiaceae* (19 видів), *Plagiotheciaceae* (11 видів), *Amblystegiaceae* (10 видів), *Hypnaceae* (8 видів), *Bryaceae* (8 видів), *Mniaceae* (8 видів), *Thuidiaceae* (7 видів). Найчисельніші роди: *Brachythecium* (9 видів), *Tortula* (8 видів), *Plagiothecium* (7 видів), *Fissidens* (6 видів), *Hypnum* (5 видів), *Bryum* (5 видів), *Plagiomnium* (4 види), більшість родів представлена 1–2 видами.

Серед наведених є рідкісні та цікаві види: *Brachythecium starkei*, *Cirriphyllum crassinervium*, *Ditrichum flexicaule*, *Fissidens exilis*, *F. pusillus*, *Funaria muehlenbergii*, *Plagiotheciella latebricola*, *Platydictya confervoides*, *Rhodobryum ontariense*, *Rhynchostegium confertum*, *Tortula canescens*.

Значна частина видів зростає на скелях і каменях, причому видовий склад та ступінь розвитку синузій залежать від зволоження, освітленості, наявності щілин та заглибин. Для відкритих скель і каменів характерні види: *Abietinella abietina*, *Grimmia pulvinata*, *Homalothecium sericeum*, *H. lutescens*, *Orthotrichum anomalum*, *O. cupulatum*, *Tortula muralis*, *T. ruralis*, *Tortella tortuosa*. У тріщинах скель часто поселяються: *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, *Ditrichum flexicaule*, *Encalypta streptocarpa*. На затінених скелях зростають: *Amblystegium serpens*, *Anomodon attenuatus*, *A. longifolius*, *Campyliadelphus polygamus*, *C. hispidulum*, *Didymodon rigidulus*, *Eurhynchium hians*, *E. striatum*, *Fissidens minutulus*, *F. pusillus*, *Leskea polycarpa*, *Pseudoleskeella catenulata*, *Rhynchostegium confertum*, *Thuidium philibertii*, *Tortula acaulon*, *Tortula aestiva*.

Значною за кількістю видів є група наземних мохів. На затінених лісових ґрунтах зростають: *Atrichum undulatum*, *Cirriphyllum piliferum*, *Mnium stellare*, *Plagiomnium undulatum*, *Polytrichastrum formosum*, *Rhodobryum ontariense*. На вологому ґрунті поблизу струмків часто поселяються такі види: *Brachythecium rivulare*, *Campyliadelphus polygamus*, *Cirriphyllum crassinervium*, *Leptobryum pyriforme*, *Plagiomnium ellipticum*. На покритих землею вапняках трапляються види: *Amblystegium serpens*, *Anomodon attenuatus*, *A. longifolius*, *A. viticulosus*, *Brachythecium glareosum*, *B. populeum*, *B. rutabulum*, *Campyliadelphus chrysophyllum*. На освітленому ґрунті з добре розвинутим трав'яним покривом бріофлора бідна. У місцях зі зрідженим травостоєм зростають види: *Abietinella abietina*, *Barbula unguiculata*, *B. convoluta*, *Brachythecium campestre*, *Tortula protobryoides*.

Більшість епіксільних видів – сціофільні мезофіти і мезогігрофіти. Високі поживні властивості субстрату визначають перевагу мезотрофних і мезоевтрофних видів. Незважаючи на низьку специфічність і розмаїття епіксільної бріофлори, все ж

можна навести характерні види, які надають перевагу даному екотопу: *Plagiotheciella latebricola*, *Plagiothecium laetum*, *P. nemorale*, *Rhizomnium punctatum*, *Thuidium tamariscinum*. Гнила деревина є основним субстратом для *Herzogiella seligeri*.

Епіфітні мохи трапляються переважно в основі та нижній частині стовбурів дерев. Найбільшою рясністю серед епіфітів характеризуються роди таких неморальних родин – *Amblystegiaceae*, *Brachytheciaceae*, *Hypnaceae*, *Neckeraceae*, *Orthotrichaceae*. Поширення епіфітних видів не пов'язане з певним видом дерева. Більшість видів зростають майже на всіх видах листяних дерев: *Amblystegium serpens*, *Brachythecium rutabulum*, *B. salebrosum*, *B. velutinum*, *Hypnum pallescens*, *Orthotrichum pallens*, *Platygyrium repens*, *Pylaisia polyantha*. В екологічному відношенні епіфітні мохи представлені дуже широко – від мезогірофітів до мезоксерофітів.

Анотований список видів

MARCHANTIACEAE Dumort.

1. *Marchantia polymorpha* L. Мезотрофний нітрофільний гігро- або мезофіт. Велика, плоска, дихотомічно розгалужена слань на березі струмка [БОЛЮХ, 1989].

LOPHOCOLEACEAE K. Muell.

2. *Lophocolea minor* Nees. Мезотрофний мезофіт. Жовто-зелені килимки на камені в лісі [БОЛЮХ, 1989].

RADULACEAE (Dumort.) K. Muell.

3. *Radula complanata* (L.) Dumort. Кальцефільний мезоксерофіт. Килимки на скелях, часом на корі дерев: с. Вікно, гора Бохит, с. Городниця, с. Саджівки, урочище „Краснянське лісництво”, с. Красне, с. Кринцилів, печера „Перлина”, гора Кольда, с. Личківці (Болюх).

PORELLACEAE Cavers

4. *Porella platyphylla* (L.) Pfeiff. Мезотрофний мезофіт або мезоксерофіт. На скелях, на корі дерев, утворює великі жовто-зелені або буро-зелені килимки: с. Вікно, гора Бохит, с. Городниця, с. Саджівки, с. Калагарівка, с. Красне, с. Кринцилів, урочище Сліпий Яр, гора Кольда (Болюх).

POLYTRICHACEAE Schwaegr.

5. *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. Евтрофний мезофіт. Широко розповсюджений у лісах різних формацій, звичайно невеликими дернинками на оголеному вологому ґрунті, затінених скелях та коренях повалених дерев: урочище Волове Південне біля с. Паївка, урочище Сліпий Яр (Данилків).

6. *Polytrichastrum formosum* (Hedw.) Sm. Тіньолубивий мезоевтрофний мезофіт. Високі або низькі дернинки на ґрунті у листяних та мішаних лісах, на покритих землею скелях: гора Гостра, урочище Сліпий Яр, окол. с. Вікно (Данилків).

FISSIDENTACEAE Schimp.

7. *Fissidens bryoides* Hedw. Евтрофний мезофіт, сціофіт. Рідкі групи рослин на камінні або ґрунті поблизу води: смт. Гусятин, окол. с. Вікно (Данилків).

F. bryoides відрізняється від інших маленьких наземних видів роду *Fissidens* облямованими листками, причому облямівка зливається на верхівці стеблових листків з жилкою і маленькими брунькоподібними пазушними чоловічими галузками.

8. *Fissidens dubius* P. Beauv. (= *F. cristatus* Wils. ex Mitt.) Густі, темнозелені, компактні дернинки на затіненому ґрунті, у тріщинах вапнякових скель: гора Гостра (Данилків).

Мінливий вид, важливою ознакою якого є нерівнозубчасті у верхній частині листки, облямовані яснішими, товстостінними клітинами.

9. *Fissidens exilis* Hedw. Низенькі рослини невеликими, рідкими групами блідозеленого кольору на затіненому ґрунті та каменях у лісі: гора Гостра, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Вид рідко знаходять, імовірно, через малі розміри. В Україні зібраний у чотирьох місцях – по одному в Закарпатській, Чернігівській, Вінницькій та Тернопільській областях.

10. *Fissidens minutulus* Sull. Маленькі рослини до 5 мм завв. рідкими групами на затінених вапняках: урочище Сліпий Яр (Данилків).

В. Менкемейєр [MOENKEMEYER, 1927] розглядає цей вид як різновидність *F. pusillus*. В. Бротерус [BROTHERUS, 1923], А. Граут [GROUT, 1936], А. Лазаренко [1955] вважають його синонімом *F. pusillus*, а А. Сміт [SMITH, 1978] – синонімом *F. viridulus*. Е. Ньюгольм [NYHOLM, 1965], Я. Фрам, В. Фрей [FRAM, FREY, 2004] розглядають *F. minutulus* самостійним видом. Від *F. pusillus* відрізняється вузьколанцетними, поступово загостреними листками, раптово звуженим спинним крилом та приуроченістю до вапнистих субстратів. *F. pusillus* зростає головним чином на безвапнякових субстратах.

11. *Fissidens pusillus* (Wils.) Milde. Гігрофіт. Дуже маленькі, темнозелені рослини утворюють невеликі колонії або трапляються окремими пагонами серед інших мохів: урочище Сліпий Яр, на силікатній цеглі (Данилків).

12. *Fissidens taxifolius* Hedw. Евтрофний мезофіт. У листяних лісах, на ґрунті та скелях: окол. смт. Гусятин, окол. с. Вікно (Данилків).

DITRICHACEAE Limpr.

13. *Ceratodon purpureus* (Hedw.) Brid. Олігомезотрофний ксеромезофіт. Дернинки щільні, зелені, жовто–зелені, коричневі або червоно–коричневі, повстисті. На різноманітних субстратах, але найчастіше на ґрунті: окол. смт. Гусятин (Данилків).

14. *Distichium capillaceum* (Hedw.) B.S.G. Щільні, блискучі дернинки на затінених вапняках: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989].

15. *Ditrichum flexicaule* (Schwaegr.) Hampe. Евтрофний гігромезофіт. М'які, жовтуваті або коричнево–зелені дернинки з густою, коричневою повстю на вапнякових скелях і вапнистому ґрунті: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989], окол. с. Вікно (Данилків).

16. *Ditrichum heteromallum* (Hedw.) Britt. Мезофіт. Низькі, жовто–зелені, блискучі дернинки на оголеному ґрунті: окол. с. Вікно (Данилків).

17. *Ditrichum pallidum* (Hedw.) Hampe. Мезофіт. Яскравозелені або жовтуваті, блискучі дернинки на оголеннях лісового вапнистого ґрунту: гора Гостра (Данилків).

SELIGERIACEAE Schimp.

18. *Seligeria recurvata* (Hedw.) B.S.G. Окремі рослини або дуже рідкі групи на скелях: гора Гостра (Данилків).

DICRANACEAE Schimp.

19. *Anisothecium varium* (Hedw.) Mitt. Гігромезофіт. Рослини групами або нещільними, жовто–зеленими, блискучими дернинками на вологому ґрунті: Городницьке лісництво (Данилків).

20. *Dicranella heteromalla* (Hedw.) Schimp. Гігромезофіт. Яскравозелені до чорно–зелених, блискучі, щільні дернинки на оголеному ґрунті: Краснянське лісництво, кв. 69, окол. смт. Гусятин (Данилків).

21. *Dicranella subulata* (Hedw.) Schimp. Гігромезофіт. Низькі, розсіпчасті, блискучі дернинки на ґрунті: урочище Сліпий Яр (Данилків).

22. *Dicranum scoparium* Hedw. Мезофіт. Звичайно великі, зелені або коричнево–зелені дернинки на різноманітних субстратах: с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], с. Постолівка, с. Саджівки, с. Красне, урочище Сліпий Яр, с. Городниця (Болюх).

ENCALYPTACEAE Schimp.

23. *Encalypta streptocarpa* Hedw. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Великі рослини (до 8 см) у компактних або розсіпчастих дернинках на вапнистих схилах: окол. смт. Гусятин (Данилків), окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989].

Спороносить дуже рідко, але легко відрізняється від інших видів роду *Encalypta* великими розмірами, жилкою, яка закінчується перед верхівкою листка і численними виводковими нитками.

24. *Encalypta vulgaris* Hedw. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Тьмяно– або жовто–зелені дернинки на вапняках і оголеному ґрунті: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків; Матасов), окол. смт. Гусятин, гора Гостра (Данилків).

POTTIACEAE Schimp.

25. *Aloina rigida* (Hedw.) Limpr. Короткі, нерозгалужені стебла поодинокі або рідкими групами на вапнистих ґрунтах: окол. смт. Гусятин (Данилків).

26. *Barbula convoluta* Hedw. Дернинки щільні, жовтозелені, всередині іржавокоричнево повстисті. На сонячних сухих схилах: окол. с. Вікно, окол. смт. Гусятин (Данилків).

Від *B. unguiculata* відрізняється жилкою, яка закінчується у верхівці або перед нею, але ніколи не виступає, піхвовими перихеціальними листками і повстистими дернинками.

27. *Barbula unguiculata* Hedw. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Вилчасто розгалужені стебла у зелених, м'яких дернинках на ґрунті та покритих землею скелях: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), окол. с. Остап'є (Данилків).

28. *Bryoerythrophyllum recurvirostrum* (Hedw.) Chen. Мезоевтрофний мезоксерофіт, переважно кальцефіл. Дернинки бруднозелені або червонувато–коричневі, внизу з коричневими ризоїдами. На мурах, затінених скелях, на вогкому вапнистому ґрунті: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), с. Личківці, гора Гостра (Данилків).

29. *Didymodon rigidulus* Hedw. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Дернинки щільні, темнозелені або темнокоричнево–зелені. На затінених вапняках: окол. с. Вікно, с. Остап'є (Данилків), гора Гостра [Болюх, 1989].

Від інших видів роду відрізняється темнозеленими дернинками, двошаровими краями листків і переважно рясними виводковими тільцями.

30. *Pterygoneurum ovatum* (Hedw.) Dix. Брунькоподібні рослини до 3 мм завв. у яснозелених до сивуватих дернинках на вапнистому ґрунті: окол. с. Остап'є (Данилків).

Легко розпізнається за округлими листками і довгою волосоподібною верхівкою.

31. *Syntrichia ruralis* (Hedw.) Web. et Mohr. Оліготрофний мезоксерофіт. Розсипчасті, жовтувато–зелені, внизу червонуваті або коричневі, часом подушкоподібні, дернинки на стовбурах дерев, вапняках, старих дахах: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), окол. смт. Гусятин, с. Остап'є (Данилків).

32. *Tortella tortuosa* (Hedw.) Limpr. Евтрофний, переважно кальцефільний мезофіт. Жовтуваті до зелених подушкоподібні дернинки на вапняках або вапнистому ґрунті: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), окол. с. Постоївка, гора Волиця (Болюх).

Дуже мінливий вид щодо розмірів стебел, довжини і ширини листків, їх ламкості та щільності дернинок. Типові зразки можна розпізнати за лінійними, віддалено хвилястими і скрученими листками.

33. *Tortula acaulon* (With.) Zander. (= *Phascum cuspidatum* Hedw., *P. piliferum* Hedw.). Мезоевтрофний мезоксерофіт. Прості або вилчасто розгалужені стебла, групами або нещільними дернинками на вапнистому ґрунті: окол. смт. Гусятин, гора Гостра (Данилків).

34. *Tortula aestiva* (Schultz) P. Beauv. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Яснозелені, щільні подушечки на затінених скелях: урочище Сліпий Яр (Данилків).

Від *T. muralis* відрізняється довшими і вужчими листками, жилка яких закінчується перед верхівкою листка або виступає коротким, жовтим вістрям, а також пристосованістю до затінених вогких скель і стін.

35. *Tortula canescens* Mont. Рослини 2–5 мм завв. у жовто–зелених, нещільних, сивуватих дернинках на освітлених скелях: окол. с. Вікно (Данилків).

36. *Tortula lanceolata* Zand. Жовто–зелені рослини 5 мм завв. у розсипчастих дернинках на вапнистих субстратах: урочище Волове Південне біля с. Паївка, окол. смт. Гусятин, с. Остап'є (Данилків).

Видовжена коробочка з косим дзьобиком і добре розвиненим перистомом – характерні ознаки виду.

37. *Tortula muralis* Hedw. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Маленькі дернинки або округлі, сивуваті подушечки на мурах і освітлених скелях: окол. с. Вікно (Данилків; Матасов), окол. смт. Гусятин, с. Личківці, с. Остап'є (Данилків).

38. *Tortula protobryoides* Zand. (= *Pottia bryoides* (Dicks.) Mitt.). Мезоевтрофний мезоксерофіт. Прості або розгалужені рослини до 1 см завв. у дернинках або рідкими групами на сонячних, незадернованих ґрунтах: смт. Гусятин (Данилків).

39. *Tortula subulata* Hedw. Мезотрофний мезофіт. Прості, часом вилчато розгалужені стебла у щільних, досить широких, яснозелених, знизу іржаво–коричневих дернинках на лісовому ґрунті: окол. смт. Гусятин, Городницьке лісництво, с. Личківці (Данилків).

40. *Tortula truncata* (Hedw.) Mitt. (= *Pottia truncata* (Hedw.) Fuernr.). Мезоевтрофний мезофіт. Рослини до 1 см завв., групами або маленькими розсипчастими дернинками на оголеному ґрунті: окол. с. Личківці, окол. смт. Гусятин (Данилків).

41. *Trichostomum crispulum* Bruch. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Щільні, жовтувато–зелені, у середині іржаво–коричневі дернинки на вапняках: окол. с. Вікно (Данилків).

Надзвичайно мінливий вид, який можна розпізнати за клубукоподібною верхівкою листка.

42. *Weissia controversa* Hedw. Мезотрофний мезоксерофіт. Прості стебла у щільних зелених дернинках 5 мм завв. на вапнякових скелях: окол. с. Вікно (Данилків).

43. *Weissia longifolia* Mitt. Мезотрофний мезоксерофіт. Темнозелені дернинки до 1 см завв. на вапнистому ґрунті: окол. с. Вікно (Данилків).

GRIMMIACEAE Arnott

44. *Grimmia pulvinata* (Hedw.) Sm. Оліготрофний ксерофіт або мезоксерофіт. Щільні, округлі, темнозелені подушки на камінні та скелях: гора Гостра [Болуох, 1989].

45. *Schistidium apocarpum* (Hedw.) B.S.G. Оліготрофний ксерофіт. Розсипчасті, маленькі подушечки темно– або майже чорно–зеленого кольору, на камінні, скелях, мурах: окол. с. Вікно [Болуох, 1989] (Данилків), гора Гостра (Данилків).

FUNARIACEAE Schwaegr.

46. *Funaria hygrometrica* Hedw. Вид з широкою екологічною амплітудою, однак найчастіше евтрофний гігромезофіт. Жовто–зелені групи або поодинокі рослини на еродованому або культивованому ґрунті, особливо на згарищах, де звичайно рясно плодоносять: окол. смт. Гусятин (Данилків), окол. с. Вікно [Болуох, 1989].

47. *Funaria muehlenbergii* Turp. Розсипчасті дернинки на вапнистому ґрунті: окол. с. Вікно (Данилків).

MEESIACEAE Schimp.

48. *Leptobryum pyriforme* (Hedw.) Wils. Мезотрофний гігромезофіт. Рихлі, блідозелені дернинки у вологих місцях, на ґрунті, камінні і скелях: окол. смт. Гусятин (Данилків).

BRYACEAE Schwaegr.

49. *Bryum argenteum* Hedw. Оліготрофний ксеромезофіт. Щільні, білувато–сріблясті дернинки на сухих субстратах: гора Гостра [Болуох, 1989].

50. *Bryum caespiticium* Hedw. Мезоксерофіт. Темнозелені дернинки на ґрунті та камінні в сухих та вологих місцях: с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), гора Гостра (Данилків).

51. *Bryum capillare* Hedw. Мезофіт. Щільні або розсипчасті, зелені, інколи з червоним відтінком дернинки на ґрунті, камінні, старих будівлях, стовбурах дерев: гора Гостра (Данилків), окол. с. Личківці (Болюх).

52. *Bryum intermedium* (Brid.) Vland. Щільні, яскравозелені або жовто–зелені дернинки на вологому ґрунті: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989].

53. *Bryum uliginosum* (Brid.) V. et S. Дернинки густі, жовто–зелені, з густою іржавою повстю: с. Вікно (Данилків).

54. *Rhodobryum ontariense* (Kindb.) Kindb. Евтрофний гігромезофіт. Групи низьких (2–3 см завв.) жовто–зелених рослин, листки яких на верхівці зібрані у щільну, майже кулясту розетку. Росте виключно на вапнистих ґрунтах: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989] (Данилків).

Цей вид описаний на матеріалі з Північної Америки, але пізніше був об'єднаний з *R. roseum*. Згодом, статус виду був відновлений [IWATSUKI, KORONEN, 1972], але вже на матеріалі із Швеції. Від *R. roseum* відрізняється більшим числом чубкових листків (18–32), які у сухому стані сильно скручені. Листки широко завершені. Жилка з дрібноклітинними стереїдами.

MNIACEAE Schwaegr.

55. *Mnium stellare* Reich. ex Hedw. Мезоевтрофний мезофіт, сціофіт. Щільні дернинки блідо– або коричнево–зелені, внизу темнозелені до коричнюватих, інколи з блакитним відтінком на вологих затінених скелях і ґрунті в лісах: урочище Сліпий Яр (Данилків).

Дуже подібний до *Mnium hornum*, але відрізняється необлямованим листком.

56. *Mnium thomsonii* Schimp. Евтрофний, переважно кальцефільний мезофіт. Дернинки тьмяно– до блідозелених, щільні, внизу червонуваті, на скелях та кам'янистому ґрунті: Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків).

57. *Plagiomnium cuspidatum* (Hedw.) T. Кор. Мезоевтрофний мезофіт. Темнозелені дернинки з блідішими молодими пагонами у лісах на затінених і вологих місцях, у підніжжі дерев: смт. Гусятин (Данилків), урочище Сліпий Яр, окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), с. Личківці, с. Постолівка, с. Красне, с. Паївка, гора Бохит [БОЛЮХ, 1989].

58. *Plagiomnium ellipticum* (Brid.) T. Кор. Евтрофний гігрофіт. Темнозелені дернинки біля джерел, на берегах річок: Краснянське лісництво, кв.81, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Вид подібний до *Plagiomnium affine*, але відрізняється ширшими (22–43 μm) клітинами середньої частини листка.

59. *Plagiomnium rostratum* (Schrad.) T. Кор. Мезоевтрофний мезогігрофіт. Нещільні, зелені або темнозелені дернинки на вологих скелях: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), Городницьке лісництво, с. Личківці, с. Вікно (Данилків).

60. *Plagiomnium undulatum* (Hedw.) T. Кор. Евтрофний мезогігрофіт. Блідозелені, розсипчасті дернинки з повзучими галузками у лісах на вологому ґрунті: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків).

61. *Pohlia nutans* (Hedw.) Lindb. Вид з широкою екологічною амплітудою, переважно олігомезотрофний мезофіт. Щільні або рихлі дернинки, часом досить обширні або розкидані рослини серед інших мохів на сухому ґрунті у лісах, на вкритих ґрунтом скелях: Городницьке лісництво, Краснянське лісництво, кв. 69 (Данилків).

62. *Rhizomnium punctatum* (Hedw.) T. Кор. Евтрофний мезогігрофіт. Темнозелені дернинки на гнилій деревині у лісах, біля джерел, на вогких скелях та камінні: Вікнянське лісництво, урочище Північне Волове (Данилків).

ORTHOTRICHACEAE Arnott

63. *Orthotrichum anomalum* Hedw. Щільні темнозелені подушки на освітлених вапнякових скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), окол. смт. Гусятин (Данилків).

У природі легко розпізнається за червонуватими спорофітами і піднятими над гаметофітом коробочками.

64. *Orthotrichum cupulatum* Hoffm. ex Brid. Щільні бруднозелені подушки на вапнякових скелях: окол. с. Вікно (Данилків).

65. *Orthotrichum pallens* Bruch ex Brid. Маленькі щільні дернинки на корі дерев: окол. с. Вікно (Данилків).

66. *Ulota crispa* (Hedw.) Brid. Мезоксерофіт. Облігатний епіфіт. Маленькі жовто-зелені подушечки на корі листяних дерев: Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків).

LEUCODONTACEAE Schimp.

67. *Leucodon sciuroides* (Hedw.) Schwaegr. Мезоксерофіт. Темнозелені або коричнево-зелені килимки на стовбурах листяних дерев, а також на скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], урочище Волове Південне біля с. Паївка, урочище Сліпий Яр, Краснянське лісництво, кв 81 (Данилків).

NECKERACEAE Schimp.

68. *Homalia trichomanoides* (Hedw.) B.S.G. Мезофіт. Блискучі, темнозелені килимки на стовбурах старих листяних дерев у лісах: урочище Сліпий Яр (Данилків).

69. *Neckera besserii* (Lob.) Jug. Зелені, темнозелені до коричнево-зелених, тонкі рослини у м'яких, злегка блискучих килимках на вапнякових скелях: Городницьке лісництво (Данилків).

За зовнішнім виглядом цей вид подібний до малих, тоненьких форм *N. complanata*, від якого відрізняється заокругленою верхівкою листка (у *N. complanata* верхівка загострена).

LESKEACEAE Schimp.

70. *Leskea polycarpa* Ehr. ex Hedw. Мезоксерофіт. Лежачі, нерівномірно або перисто розгалужені рослини у темнозелених до коричнюватих килимках на стовбурах дерев у тінистих лісах, на затінених скелях: окол. смт. Гусятин, с. Гримайлів, Краснянське лісництво, окол. с. Вікно (Данилків).

71. *Leskeella nervosa* (Brid.) Loeske. Мезоксерофіт. Неправильно або перисто розгалужені рослини у зелених або чорнуваних килимках на корі листяних дерев та затінених скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], Городницьке лісництво (Данилків).

72. *Pseudoleskea incurvata* (Hedw.) Loeske (= *Lescuraea incurvata* (Hedw.) Loeske). Евтрофний, переважно кальцефільний мезофіт. Нерівномірно розгалужені рослини з ризоїдами у зелених, коричнювато- або жовтувато-зелених килимках на сухих вапнистих субстратах: окол. с. Вікно (Данилків).

73. *Pseudoleskeella catenulata* (Brid. ex Schrad.) Kindb. Мезоксерофіт. Темно- або оливково-зелені килимки на сухих, затінених вапнякових скелях: окол. с. Вікно, [БОЛЮХ, 1989] (Данилків).

THUIDIACEAE Schimp.

74. *Abietinella abietina* (Hedw.) Fleisch. Мезотрофний мезоксерофіт. Нещільне, жовто-зелене до коричнюватого плетиво на скелях, сухих схилах: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків).

75. *Anomodon attenuatus* (Hedw.) Hueb. Мезоксерофіт. Тонкі рослини у тьмянозелених килимках; стебла нерівномірно розгалужені, зі столоноподібними галузками. У лісах, на стовбурах дерев і затінених скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), Городницьке лісництво, окол. с. Личківці, Краснянське лісництво, кв. 81, урочище Сліпий Яр, урочище Волове Південне біля с. Паївка (Данилків).

76. *Anomodon longifolius* (Schleich. ex Brid.) Hartm. Мезоксерофіт, епіфіт широколистяних лісів. Тонкі рослини у тьмяно– або жовто–зелених килимках, у сухому стані жорсткі; стебла нерівномірно розгалужені зі столоноподібно видовженими галузками. Звичайно у затінених місцях на скелях, стовбурах і корінні дерев: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), Городницьке лісництво, урочища Сліпий Яр, Волове Південне біля с. Паївка, Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків), с. Вікно, с. Саджівки (Болюх).

77. *Anomodon viticulosus* (Hedw.) Hook. et Tayl. Мезоксерофіт. Великі рослини у зелених, темнозелених або жовтуватих килимках на стовбурах дерев, затінених скелях і камінні: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), окол. с. Остап'є, Краснянське лісництво, кв. 81, урочище Сліпий Яр (Данилків), с. Вікно, гора Бохит, с. Саджівки, гора Волиця, с. Красне, урочище Сліпий Яр (Болюх).

78. *Thuidium delicatulum* (Hedw.) B.S.G. Евтрофний гігромезофіт. Розсипчасті, яскравозелені або темнозелені плетива, звичайно у вологих місцях, на землі, скелях, стовбурах дерев у лісах або інших затінених місцях: гора Гостра (Данилків).

79. *Thuidium philibertii* Limpr. Евмезотрофний мезогірофіт. Жовтозелені плетива на вапняках у лісах: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], урочище Сліпий Яр (Данилків).

80. *Thuidium tamariscinum* (Hedw.) B.S.G. Евтрофний мезогірофіт. Яскравозелені, до золотисто–коричневих, плетива у лісах на гнилій деревині, при основі стовбурів дерев: окол. с. Вікно, Франкові скелі (Данилків).

Звичайно легко розпізнається за 3–перисто розгалуженими стеблами. Трапляються форми, які дуже подібні до *T. delicatulum*, але відрізняється за апікальними клітинами галузкових листків – гострокінечними без папіл у *T. tamariscinum* і тупими з 2, 3–ма папілами у *T. delicatulum*.

CRATONEURACEAE Moenk.

81. *Cratoneuron filicinum* (Hedw.) Spruce. Кальцефіл, гірофіт. Зелені або жовтуваті плетива на мокрих і вологих субстратах: Краснянське лісництво, кв. 81, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Дуже мінливий вид. Трапляються крупні, жорсткі форми і маленькі, м'які, майже ниткоподібні. Основною відмінністю *C. filicinum* і *C. commutatum* є форма і довжина клітин листової пластинки.

AMBLYSTEGIACEAE B. S. G.

82. *Amblystegium serpens* (Hedw.) B.S.G. Мезофіт. Темні– або блідозелені, іноді жовтуваті килимки, у вологих затінених місцях, на ґрунті, камінні і скелях, у підніжжі дерев: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), окол. смт. Гусятин, Городницьке лісництво, Краснянське лісництво (Данилків).

83. *Calliergonella cuspidata* (Hedw.) Loeske. Евтрофний гірофіт. Рихле, зелене або жовто–зелене плетиво на мокрому ґрунті: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989].

84. *Campyliadelphus polygamus* (Schimp.) Kanda (= *Campylium polygamum* (B.S.G.) S.Jens.). Кальцефільний гірофіт. Жовтувате, інколи темнозелене плетиво на ґрунті у вогих місцях: окол. с. Вікно, окол. смт. Гусятин, окол. с. Остап'є (Данилків).

За зовнішнім виглядом вид подібний до деяких форм *C. stellatum*, але відрізняється вужчою основою листка і жилкою, яка простягається на 1/2–3/4 довжини листка.

85. *Campyliadelphus stellatus* (Hedw.) Kanda (= *Campylium stellatum* (Hedw.) S.Jens.). Евтрофний гірофіт. Переважно великі рослини з майже прямостоячими стеблами у щільних, широких, зелених або золотистих килимках на вапнистих субстратах: окол. с. Вікно (Данилків).

Цей вид відрізняється розкидистими листками, тонкостінними, більш–менш видовженими клітинами листка і нечітко вираженими вушковими клітинами.

86. *Campylium chrysophyllum* (Brid.) J. Lange Кальцефільний мезоксерофіт. Тонкі, неправильно розгалужені, більш–менш прямостоячі рослини у щільних, золотисто–зелених килимках на вапнистих субстратах: окол. с. Вікно (Данилків) [Болуох, 1989].

Вид подібний до малих форм *C. stellatum* з простою жилкою, яка досягає середини листка. *C. chrysophyllum* відрізняється коротшими клітинами листка. Звичайно має листки без жилки або з дуже короткою жилкою, але дуже часто трапляються листки з добре розвиненою жилкою.

87. *Campylium hispidulum* (Brid.) Mitt. (= *C. sommerfeltii* (Myr.) J. Lange.) Мезотрофний мезофіт. Тоненькі рослини у розсипчастих, м'яких, зелених або жовтуватих килимках у лісах на затінених скелях, гнилій деревині, в основі дерев: окол. с. Вікно [Болуох, 1989], Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин (Данилків).

88. *Leptodictyum riparium* (Hedw.) Warnst. Евтрофний гігрогідрофіт. Зелені або золотисто–зелені, великі або малі, неправильно розгалужені рослини. Формує плетива на вологих субстратах: окол. смт. Гусятин, с. Остап'є (Данилків), с. Вікно [Болуох, 1989], с. Личківці (Болуох).

89. *Orthotheciella varia* (Hedw.) Ochyra (= *Amblystegium varium* (Hedw.) Lindb.) Мезофіт. Тьмяно– або жовтувато–зелені килимки на ґрунті, скелях, гнилій деревині, корінні дерев, у затінених вологих місцях: Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин (Данилків), с. Вікно [Болуох, 1989], с. Городниця, с. Саджівки (Болуох).

90. *Platydictya confervoides* (Brid.) Crum. Мезофіт. Темнозелені рослини у нижніх килимках, переважно на вапнякових скелях: урочище Волове південне біля с. Паївка, Краснянське лісництво, кв.81 (Данилків).

91. *Platydictya subtilis* (Hedw.) Crum. Мезоксерофіт. Темнозелені нитчасті килимки на стовбурах дерев, рідше на скелях: Городницьке лісництво (Данилків).

BRACHYTHECIACEAE Roth

92. *Brachythecium campestre* (C. Muell.) B.S.G. Мезофіт. Блідозелені або жовтуваті, часом розсипчасті плетива на ґрунті або вкритих землею скелях: Краснянське лісництво (Данилків).

93. *Brachythecium glareosum* (Bruch ex Spruce) B.S.G. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Блискучі, нещільні, коричнево–зелені плетива на сухих кам'яних схилах: гора Гостра [Болуох, 1989].

94. *Brachythecium populeum* (Hedw.) B.S.G. Мезотрофний мезоксерофіт. Зелені, жовтуваті або коричнюваті плетива на скелях, стовбурах дерев або гнилій деревині: окол. с. Вікно [Болуох, 1989] (Данилків), окол. с. Остап'є, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Вид легко відрізнити від споріднених таксонів за довгою, міцною жилкою і квадратними або короткопрямокутними клітинами всієї основи листка.

95. *Brachythecium reflexum* (Starke) B.S.G. Мезофіт. Зелені або жовто–зелені плетива на ґрунті, гнилій деревині, покритих землею скелях у затінених, вологих місцях, переважно у лісах: окол. с. Остап'є, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Трапляються зразки, які важко відрізнити від *B. starkei*. *B. reflexum* має широкотрикутні, тонко і довго завершені стеблові листки, а також вужчі, коротші, переважно зубчасті галузкові листки, жилка довга, кутові клітини численні, утворюють великі, овальні вушка.

96. *Brachythecium rivulare* B.S.G. Мезоевтрофний мезогідрофіт. Блідозелені до зелених або жовтувато–зелених плетива на камінні у струмках і річках, на ґрунті, скелях або повалених деревах біля річок: окол. с. Вікно [Болуох, 1989], Краснянське

лісництво, кв.81 (Данилків). Дуже мінливий вид, який розпізнається за роздутими, чітко відмежованими кутовими клітинами.

97. *Brachythecium rutabulum* (Hedw.) B.S.G. Мезоевтрофний мезогірофіт. Формує зелені або золотисті плетива на землі, скелях, стовбурах дерев у вологих місцях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], Городницьке лісництво, Краснянське лісництво, кв.81, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Дуже мінливий за загальним виглядом і розмірами вид, який розпізнається за прямо відхиленими у сухому і вологому стані листками і густопапілозною ніжкою спорогона. Від *B. rivulare* відрізняється невеликою групою кутових клітин і дводомністю.

98. *Brachythecium salebrosum* (Hoffm. ex Web. et Mohr) B.S.G. Мезофіт. Формує зелені або золотисті плетива на ґрунті, скелях, стовбурах дерев у сухих або вологих місцях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], окол. смт. Гусятин (Данилків).

Дуже мінливий вид, який можна розпізнати за гладенькою ніжкою спорогона і сильно пофалдованими листками.

99. *Brachythecium starkei* (Brid.) B.S.G. Мезоевтрофний мезоксерофіт. Нещільні, зелені або жовтуваті плетива на ґрунті, стовбурах дерев або гнилій деревині, рідше на скелях, переважно у лісах: гора Гостра (Данилків).

100. *Brachythecium velutinum* (Hedw.) B.S.G. Мезофіт. М'які шовковисті, зелені або жовтуваті плетива на затінених субстратах (ґрунт, скелі, стовбури дерев): окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин (Данилків).

Мінливий вид, форми якого подібні до *B. populeum*. У польових умовах ці види можна розпізнати за притисненими до стебла листками у *B. populeum* і відхиленими або й відігнутими у *B. velutinum*.

101. *Cirriphyllum crassinervium* (Tayl.) Loeske et Fleisch. (= *Eurhynchium crassinervium* (Tayl.) B.S.G.). Густі, блискучі, зелені або жовтуваті плетива на затінених, воглих скелях, часто біля струмків: Городницьке лісництво (Данилків).

102. *Cirriphyllum piliferum* (Hedw.) Grout. Мезотрофний мезофіт. Нещільні плетива на ґрунті та скелях у листяних лісах: Городницьке лісництво (Данилків).

103. *Cirriphyllum tommasinii* (Sendnt. ex Boulay) Grout. (= *C. tenuinerve* (Lindb.) Wijk. et Marg.) Нещільні яснозелені плетива на вапнякових скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989].

104. *Eurhynchium angustirete* (Broth.) T. Кор. Евтрофний мезофіт. Блідозелені плетива на ґрунті та гнилій деревині: урочище Сліпий Яр (Данилків).

105. *Eurhynchium hians* (Hedw.) Sande Lac. Мезотрофний мезофіт. Ніжні, зелені або жовто-зелені плетива на затінених скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], Городницьке лісництво (Данилків), с. Городниця, с. Калагарівка, урочище Сліпий Яр, гора Кольда (Болюх).

106. *Eurhynchium striatum* (Schreb. ex Hedw.) Schimp. Мезофіт. Розсипчасті, зелені або жовтуваті плетива на ґрунті та скелях: Городницьке лісництво, кв. 84 (Данилків).

E. striatum і *E. angustirete* споріднені види, які відрізняються за формою стеблових листків – серцеподібно-ланцетні, коротко загострені у першого виду і серцеподібно-трикутні з широкою верхівкою у другого. Ці види також відрізняються за довжиною листків і кутом верхівки [NYNOLM, 1965].

107. *Homalothecium lutescens* (Hedw.) Robins. Мезотрофний мезоксерофіт, переважно кальцефіл. Золотисті килимки на сухих трав'янистих схилах і скелях: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989] (Данилків), гора Волиця, с. Городниця, с. Красне (Болюх), Городницьке лісництво (Данилків).

108. *Homalothecium philippeanum* (Spruce) B.S.G. Лежачі, кущувато розгалужені стебла зі столонами і прямими галузками у щільних, жовто–зелених, блискучих килимках. На вапнякових скелях і камінні: с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків).

109. *Homalothecium sericeum* (Hedw.) B.S.G. Мезотрофний мезоксерофіт. Густі, жовто–зелені до золотисто–коричневих килимки на камінні та скелях, на стовбурах дерев: гора Гостра [Болюх, 1989] (Данилків), с. Вікно, с. Городниця, с. Саджівки, с. Калагарівка, гора Волиця, с. Красне (Болюх).

110. *Rhynchostegium murale* (Hedw.) B.S.G. Мезофіт. Зелені, жовтуваті, інколи коричнюваті дернинки на вологих вапняках і мурах: Городницьке лісництво (Данилків).

PLAGIOTHECACEAE B.S.G.

111. *Herzogiella seligeri* (Brid.) Iwats. Мезофіт. Повзучі рослини з видовженими, рідкими і зігнутими галузками, формують плетива у лісах на ґрунті, гнилій деревині, вкритих землею скелях: окол. смт. Гусятин (Данилків).

Цей вид характеризується повзучими стеблами, дугоподібними галузками, які витончуються у верхівці, і пофалдованими, зубчастими, поступово і довго загостреними листками.

112. *Isopterygiopsis pulchella* (Hedw.) Iwats. Маленькі, густі, жовто–зелені килимки у тріщинах вапнякових скель: Городницьке лісництво (Данилків).

113. *Isopterygium elegans* (Brid.) Lindb. Блискучі, ясно– або жовто–зелені килимки на сухих скелях: Городницьке лісництво (Данилків).

114. *Plagiothecium latebricola* B.S.G. Неморальний європейсько–американський мезофіт. Дуже тонькі, неправильно розгалужені стебла у зелених, м'яких, блискучих килимках на ґрунті, гнилій деревині, стовбурах дерев у вологих затінених місцях: окол. смт. Гусятин (Данилків).

Маленькі тонкі рослини відрізняються від інших видів роду майже прямостоячими галузками, вузькими, більш–менш симетричними, загостреними і довго збіжними листками.

115. *Plagiothecium cavifolium* (Brid.) Iwats. Евтрофний мезогірофіт. Зелені або жовто–зелені рослини з більш–менш прямостоячими, сережчастими галузками у м'яких килимках на ґрунті або покритих землею скелях у лісах: Краснянське лісництво, кв.81 (Данилків).

116. *Plagiothecium denticulatum* (Hedw.) B.S.G. Евтрофний мезогірофіт. Неправильно розгалужені рослини у зелених килимках на ґрунті або скелях у лісах, часом на гнилій деревині, стовбурах дерев: Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин, окол. с. Личківці (Данилків).

Мінливий за зовнішнім виглядом і розмірами вид. Трапляються форми з загостреними листками, вузькими клітинами листка і неясно вираженою опуклістю клітин у низбіжній частині листка, які складно відрізнити від *P. laetum*. *P. denticulatum* завжди має ширші клітини середньої частини листка.

117. *Plagiothecium laetum* B.S.G. Евтрофний мезофіт. Тонькі, неправильно розгалужені рослини у м'яких, ясно– або жовтувато–зелених килимках на стовбурах дерев, гнилій деревині, ґрунті та скелях: окол. смт. Гусятин, Краснянське лісництво, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Досить легко розпізнається у природі за тонкими стеблами, дуже блискучими дернинками і майже прямостоячою, блідою коробочкою.

118. *Plagiothecium nemorale* (Mitt.) Jaeg. Темнозелені килимки у лісах на ґрунті, гнилій деревині, на затінених скелях: Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин (Данилків).

119. *Plagiothecium platyphyllum* Moenk. Бліді або зелені повзучі рослини, формують килимки на ґрунті та скелях у лісах: окол. смт. Гусятин (Данилків).

Мінливий вид, деякі зразки якого часто важко розпізнати. Від *P. nemorale* і *P. succulentum* відрізняється вужчими клітинами і формою листка.

120. *Plagiothecium succulentum* (Wils.) Lindb. Неморальний мезофіт. Неправильно розгалужені рослини у темнозелених або жовтуватих з металічним блиском килимках на ґрунті, в основі дерев, на затінених скелях: Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків).

Вид легко розпізнати за металічним блиском дернинок і майже симетричними листками.

121. *Taxiphyllum wissgrillii* (Garov.) Wijk et Marg. Темно– або жовто–зелені, блискучі килимки, щільно прилеглі до субстрату на затінених скелях: Городницьке лісництво (Данилків).

Від інших видів родини (за винятком *Isopterygiopsis pulchella*) відрізняється приуроченістю до вапнякових субстратів. За зовнішнім виглядом подібний до видів роду *Isopterygiopsis*, але відрізняється зубчастими листками, ширшими і коротшими клітинами середньої частини листка і коротшою верхівкою листка. Від видів роду *Plagiothecium* різниться листками, які не мають низбіжних клітин і зубчасті майже по всьому краю.

HYMNACEAE Martynov

122. *Callicladium haldanianum* (Grev.) Crum. Мезофіт. Нерівномірно перисті, більш–менш лежачі рослини у блискучих, жовто–зелених або темнозелених килимках на ґрунті, гнилій деревині, часто на стовбурах дерев: урочище Сліпий Яр (Данилків).

За зовнішнім виглядом дернинки і формою листків та коробочки вид подібний до *Herzogiella seligeri*, але відрізняється коротшою верхівкою листка і чіткіше вираженими кутовими клітинами.

123. *Homomallium incurvatum* (Brid.) Loeske. Мезоксерофіт. Маленькі, блискучі, зелені або жовто–зелені килимки на затінених вапняках: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин, урочище Сліпий Яр (Данилків).

Від *Pylaisia polyantha* відрізняється вужчими листками і зігнутою коробочкою.

124. *Hypnum cupressiforme* Hedw. Блискучозелені, жовтуваті або коричнюваті плетива на ґрунті, скелях, стовбурах дерев, на гнилій деревині в сухих або вогких місцях: окол. с. Вікно [Болюх, 1989] (Данилків), окол. смт. Гусятин, Городницьке лісництво, урочище Сліпий Яр (Данилків), с. Вікно, с. Городниця, с. Постолівка, с. Калганівка, с. Красне, урочище Сліпий Яр, гора Боліт (Болюх).

125. *Hypnum fertile* Sendtn. Зелені або жовто–зелені плетива на гнилій деревині та вологому ґрунті: Краснянське лісництво, кв. 81, урочище Сліпий Яр (Данилків).

126. *Hypnum pallescens* (Hedw.) P. Beauv. Мезоксерофіт. Тонкі, повзучі рослини прикріплені червоними ризоїдами. На стовбурах або корінні дерев, часом на затінених скелях: урочище Сліпий Яр (Данилків).

Від *H. recurvatum* відрізняється більшими розмірами і повздовжньо пофалдованими листками. Кутові клітини *H. pallescens* утворюють овальну групу, тоді як *H. recurvatum* – заокругленоквадратну.

127. *Hypnum recurvatum* (Lindb. et H. Arnell.) Kindb. Кальцефільний мезофіт. Плетива щільні, сухі – жорсткі та ламкі, жовто–зелені до коричнюватих. На покритих землею вапнякових скелях: Краснянське лісництво, кв. 81 (Данилків).

128. *Hypnum vaucheri* Lesq. Мезотрофний мезоксерофіт. Трохи підняті або прямостоячі, рідко лежачі, нерівномірно перисті рослини у зелених, часом коричнюватих килимках на сухих скелях і ґрунті: окол. с. Вікно, Городницьке лісництво, урочище Волове Південне біля с. Паївка, Краснянське лісництво (Данилків).

Вид розпізнається за короткими, широкими, відігнутими листками, короткими клітинами листка, квадратними кутовими клітинами.

129. *Platygyrium repens* (Brid.) B.S.G. Мезоксерофіт. Блискучі, темнозелені, лежачі рослини з пучками коричневих ризоїдів, якими міцно прикріплені до субстрату. На стовбурах дерев і скелях: урочище Сліпий Яр (Данилків). Від *Pylaisia polyantha* відрізняється відгорнутими краями коротко загострених листків.

130. *Pylaisia polyantha* (Hedw.) B.S.G. Мезоксерофіт. Блискучі, зелені, часом жовтуваті килимки на стовбурах широколистяних дерев: окол. с. Вікно [БОЛЮХ, 1989], Городницьке лісництво, окол. смт. Гусятин (Данилків).

Низькі, блискучі килимки з рясними спорофітами – характерні ознаки цього виду.

RHYTIDIACEAE Fleisch.

131. *Rhytidium rugosum* (Hedw.) Kindb. Великі, перисто розгалужені рослини у блідих, жовтуватих або коричнюватих килимках на сухому вапнистому ґрунті: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989].

HYLOCOMIACEAE Fleisch.

132. *Rhytidiadelphus triquetrus* (Hedw.) Warnst. Евтрофний мезофіт. Великі, тонкі жовтувато–зелені, перисто розгалужені рослини на ґрунті у лісі: гора Гостра [БОЛЮХ, 1989].

Список літератури

- БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів Української РСР., Вип. 1 – К.: Наук. думка, 1987. – 180 с.
БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів Української РСР., Вип. 2. – К.: Наук. думка, 1988. – 180 с.
БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів Української РСР., Вип. 3. – К.: Наук. думка, 1989. – 176 с.
БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів України, Вип. 4. – К.: Академперіодика, 2003. – 256 с.
БОЙКО М.Ф. Анализ бриофлоры степной зоны Европы. – Киев: Фитосоцицентр, 1999. – 180с.
БОЛЮХ В.А. Бриофлора центральної частини Товтр // Укр. ботан. журн. – 1989. – 46, № 5. – С. 93–95.
ВИСОЦЬКА О.І., ДАНИЛКІВ І.С., ЛЕСНЯК Є.М. Каріологічні дослідження листяних мохів України // Там же. – 1983. – Т. 39, № 4. – С. 39–42.
ДАНИЛКІВ І.С., ЛЕСНЯК Є.М. Нові дані про хромосомні числа СРСР // Там же. – 1980. – Т. 37, № 1. – С. 51–53.
ДАНИЛКІВ І.С., ВИСОЦЬКА Е.І., ЛЕСНЯК Е.Н. Числа хромосом некоторых видов листовых мхов (Musci) Украины // Ботан. журн. – 1983. – Т. 68, № 3. – С. 342–346.
ИГНАТОВ М.С., ИГНАТОВА Е.А. Флора мхов средней части европейской России. Том 1: Sphagnaceae – Hedwigiaceae. М.: КМК. – С. 1-608 (Arctoa. Том 11, прилож. 1).
ИГНАТОВ М.С., ИГНАТОВА Е.А. Флора мхов средней части европейской России. Том 2: Fontinalaceae – Amblestegiaceae. М.: КМК. – С. 609-944 (Arctoa. Том 11, прилож. 2).
ЛАЗАРЕНКО А.С. Определитель листовых мхов Украины. – Киев: Изд.-во АН УССР, 1955. – 468 с.
МОСКАЛЮК К. Геоморфологічна будова природного заповідника «Медобори» // Вісник Львів. Ун-ту. Серія географічна. – 2006. – вип. 33. – С. 268-277.
РЫКОВСКИЙ Г.Ф. Мохообразные Березинского биосферного заповедника.— Минск: Наука и техника, 1980. – 136 с.
BROTHERUS N.P. Die Laubmoose Fennoskandia. – Helsingfors: Societ. pro Fauna et Flora Fennica, 1923. – 635 s.
BUCK W.R., GOFFINET B. Morphology and classification of mosses // In Bryophyte Biology. – Cambridge: University Press, 2000. – P. 71-123.
CRANDALL-STOTLER B. STOTLER R.E. Morphology and classification of the Marchantiophyta // In Bryophyte Biology. – Cambridge: University Press, 2000. – P. 21-70.
CROSBY M.R., MAGILL R.E., ALLEN B., HE SI. A checklist of the mosses. – St. Louis, Missouri Bot. Garden, 1999. – 306 p.з
FRAHM J.-P., FREY W. Moosflora. – Stuttgart: Ulmer, 2004. – 537 s.
GROUT A.I. Moss Flora of North America. – Wermont: Newfane, 1936. – 1, N1. – S. 61.
IWATSUKI Z., KOPONEN T. On the taxonomy and distribution of *Rhodobryum roseum* and the related species (Bryophyta) // Acta Bot. Fenn. – 1972. – № 96. – P. 1–22.
MOENKEMEYER W. Die Laubmoose Europas. – Leipzig: Akad. Verlagsges. m.b.H., 1927. – 238 s.
NYHOLM S. Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. II. Musci. – Lund: CWK Gleerup. – 1965–1969.
RICHARDS P. W. The ecology of tropical forest bryophytes // New Manual of Bryology.– The Hattori Botanical Laboratory, Nichinan. – 1984. – Vol. 2. – P. 1233-1270.
SMITH A.J.E. The Moss Flora of Britain and Ireland. – Cambridge: Cambridge University Press, 1978. – 706 p.

ZANDER R. H. 1993. Genera of the Pottiaceae: Mosses of Harsh Environments. // Bull. Buffalo Soc. Nat. Sci. – 1993. – Vol. 32. – P. 1-378.

Рекомендує до друку
М.Ф. Бойко

Отримано 24.11.2006 р.

Адреси авторів:

I.S. Данилків, I.W. Рабик
Інститут екології Карпат НАН України
відділ екоморфогенезу рослин
вул. Стефаника, 11,
Львів, 79000,
Україна
e-mail: morphogenesis@mail.lviv.ua

Author's address:

I.S. Danylkiw, I.W. Rabyk
Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine
Department of Plant Ecomorphogenesis,
Stefanyk Str. 11,
Lviv 79000,
Ukraine
e-mail: morphogenesis@mail.lviv.ua